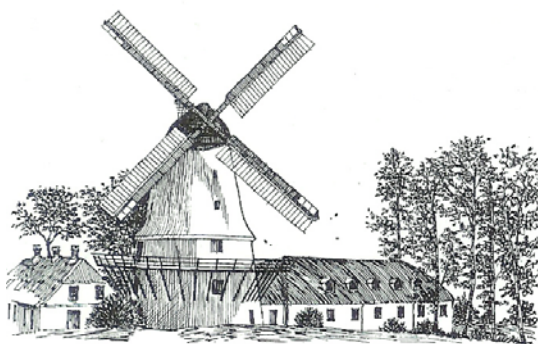

Den selvejende institution

Dybbøl Mølle

Den første mølle på Dybbøl Banke rejstes i årene 1744-45. Den første møllebygning erstattedes omkring 1800 af en ny. Denne blev skudt i grus i 1849, genopbyggedes efter krigen, men atter ødelagt under kampene i 1864 og igen genopbygget.

Efter forskellige ejere under den tyske tid erhvervedes møllen i 1895 formelt af bl.a. den kendte sønderjyske fører H. P. Hanssen, som i 1904 overdrog den til et selskab med begrænset ansvar.

Kort efter genforeningen vedtoges det efter forhandlinger med Danske Soldaterforeningers Fællesudvalg på et den 27. maj 1920 afholdt møde at overdrage møllen til en selvejende institution, på vilkår at Fællesudvalget indfrie den møllen påhvilende gæld, i alt 39.000 Mark.

Institutionen ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, hvoraf amtmanden for Sønderjyllands Amt er født formand, medens Danske Soldaterforeningers Landsraad vælger 4 medlemmer. De øvrige medlemmer valgtes første gang af bestyrelsen for det selskab, der hidtil havde ejet møllen. Ved afgang blandt disse medlemmer supplerer bestyrelsen sig selv.

Møllen med tilliggende har et areal på ca. 7,8 ha. Heraf er ca. 5,6 ha landbrugsjord, medens resten er forpagtet til mølleren. Det til mølleren bortforpagtede omfatter dels bygningerne med haveanlæg, og dels pladsen ved flagmasten, der er offentlig tilgængelig. Arealet er i alt væsentligt det samme, som overtoges i 1920. I 1935 eksproprieredes godt 3.700 m² til anlæg af cykel- og gangstier langs landevejen. I 1937 afhændedes 320 m² til sammenlægning med en naboejendom, og i 1954 eksproprieredes 1.004 m² nord for amtsvejen til anlæggelse af parkeringsplads.

Allerede i 1942 rejstes spørgsmålet om erhvervelse af et mindre, privatejet areal beliggende mellem flagmastpladsen og den store parkeringsplads vest herfor på det staten tilhørende skanseareal, men først i 1959 viste der sig økonomisk mulighed herfor. Arealet stort 2.029 m² blev herefter købt for en pris af 6.000 kr., og i tilslutning hertil opnåede institutionen i 1960 for et tidsrum af 25 år brugsret over til tilgrænsende ca. 3.000 m² stort areal tilhørende Statsministeriet.

Tid efter anden har der været ønsker fremme om placering af forskellige monumenter på møllens areal, men bestyrelsen har den opfattelse, at Dybbøl i sig selv er monument nok. Dog tiltrådte man, at soldaterforeningerne i anledning af Kong Christian X's 25 års jubilæum i 1937 rejste en buste af Kong Christian IX på en plads mellem møllen og flagmasten. Samtidig etableredes her en lille rotunde med bænke.

Også ansøgninger om tilladelse til opstilling af kiosker, boder og lignende på pladsen er hidtil blevet afslået.

Den gamle mølle nedbrændte natten mellem den 27. og 28. maj 1935. Man gik hurtigt i gang med genopbygningen, og den 7. juli 1936 fandt genindvielsen sted. Midlerne til

genopbygningen, omkring 80.000 kr., tilvejebragtes til dels gennem brandforsikringssummen og forskellige frivillige gaver i form af kontante tilskud, materialer fra leverandører, frivillig sagkyndig bistand m.v., medens restbeløbet, 44.000 kr., skænkedes af grosserer P. M. Daell.

Samtidig med at møllen i 1904 overgik til andelsselskab, vedtog dettes bestyrelse at oprette et museum. Lokalerne hertil indrettedes i to små rum i stuehusets vestgavl, og i de følgende år anskaffedes en række genstande, delvis med bistand fra museet på Sønderborg Slot, hvormed der til stadighed har været et vist samarbejde.

Da det i 1918 blev klart, at Sønderjylland ville vende hjem, rejstes i fæstningsartilleriforeningen tanken om en flagmast på Dybbøl. Da foreningen ikke alene magtede at løse opgaven, overgik sagen til Danske Soldaterforeningers Fællesudvalg. Dette fandt frem til placeringen på møllens areal, og resultatet af forhandlingerne om placeringen på dette sted blev hele møllens overgang til den forannævnte selvejende institution.

De første år flagedes der fra flagmasten på søn- og helligdage og faste flagdage. Fra november 1940 etableredes der på soldaterforeningernes foranledning daglig flagning, idet disse samtidig overtog udgiften til anskaffelse og vedligeholdelse af flagene, hvilken udgift hidtil havde været afholdt af institutionen. I de senere år er den daglige flagning dog indskrænket til tiden fra 1. april til 1. oktober. Fra 1985 har Danske Soldaterforeningers Landsraad ved henvendelse til »Danmarks-Samfundet« fået udvirket, at dette påtager sig at dække behovet for flag og vimpler.

I 1922 udlåntes fra Tøjhusmuseet fire kanoner, der alle har deltaget i de sønder1vske krige. Kanonerne er nu opstillet sydvest for flagmasten.

Ifølge vedtægterne er institutionens formål at bevare Dybbøl Mølle som et historisk mindesmærke. Bestyrelsen har dog stedse lagt vægt på tillige at bevare den som en arbejdende mølle: »Danmarks hvede, Danmarks rug, Dybbøl Mølle maler«.

En betydelig hjælp har det altid været, at Dybbøl Mølle gennem årene har mødt stor velvilje og forståelse fra en række institutioner og personer, der på forskellig måde har støttet den gennem gratis arbejdsydelser, materialer m.v. Uden en sådan hjælp og forståelse fra mange sider var det næppe lykkedes at bringe Dybbøl Mølle så godt igennem alle vanskeligheder, som sket er.

En meget værdifuld støtte modtog Dybbøl Mølle i 1958, da »Carlsbergs Mindelegat til fordel for brygger I.C. Jacobsen« oprettede en fond til Dybbøl Møllens bevarelse på 100.000 kr., som er fondens grundkapital og indestår i Carlsbergs Mindelegat, hvorfra den forrentes med 5,5 pct.

Fondens formål er bl.a.:

- at afholde udgifter til *ekstraordinær vedligeholdelse* og til *fornyelse* af Dybbøl Mølle, det til møllen hørende museum, stuehus, lagerbygning og møllens maskinelle anlæg samt flagmasten på Dybbøl Banke,
- at yde bidrag til opkøb af arealer til frilæggelse og arrondering af Dybbøl Møllens omgivelser, herunder arealerne omkring flagmasten, og
- at yde bidrag til tilplantning og anlægning af arealet mellem møllen og flagmasten.